

Bijpraten met de buurt

Verslag van een informele bijeenkomst voor omwonenden op 22 mei 2018, georganiseerd door Bureau Marineterrein Amsterdam.

Het Buurtplatform en eerdere aanwezigen hebben een persoonlijke uitnodiging voor de bijeenkomst ontvangen. Daarnaast zijn vermeldingen geweest in het Petersburgjournaal en de website van Buurtorganisatie 1018. Marineterrein Amsterdam heeft aankondigingen geplaatst in de nieuwsbrief en op de Facebookpagina.

Voorzitter: JaapJan Berg
Opkomst: 47 personen

Welkom

Liesbeth Jansen, directeur Bureau Marineterrein Amsterdam, beschrijft in vogelvlucht wat er de afgelopen jaren is gebeurd en waar we nu staan.

- 2013 Bestuursovereenkomst en mandaat projectbureau
- 2015 Opening Voorwerf
- 2016 Opening Kade West en brug Dijkgracht, oplevering gebouw 027E
- 2018 conform bestuursovereenkomst: overdracht resterend deel MEA
- Methode: Organische ontwikkeling vanuit programma en waarden
- Doel: Maatschappelijke en economische waarde toevoegen
- Concreet programma voor deze zomer komt later aan de orde

Lopende onderzoeken en meet-ups

R-LINK

Door: Menno van der Veen, UvA, afdeling Sociologie

R-LINK is een vijfjarig onderzoek door verschillende kennisinstellingen, gemeenten en maatschappelijke organisaties naar de vraag hoe niet-marktpartijen betrokken kunnen worden bij gebiedsontwikkeling. Het Marineterrein is daarbij een van de casussen. Het onderzoek gaat over tijdelijke ontwikkelingen van de komende jaren, maar ook over de definitieve ontwikkelingen die later plaats gaan vinden. Het uiteindelijke doel is om mogelijkheden te scheppen voor het maken van bindende afspraken met de omgeving over ontwikkeling. Het project verloopt stap voor stap. De eerste stap is het inzichtelijk maken van alle wensen en initiatieven. Dat wordt nu opgehaald.

>> Meer informatie over het R-LINK-project: <http://rlink.tertium.nl/>

Muur

Door: Sjors de Greef, WUR

Wageningen University & Research (WUR) onderzoekt met planners en landschapsarchitecten mogelijke ontwerpen voor de muur van het Marineterrein als interactief element met de buurt. De vraag daarbij is hoe de muur kan blijven staan – een deel ervan is immers monumentaal – en toch geen barrière gaat vormen maar de omgeving juist uitnodigender kan maken. Medio juli moet het onderzoek worden afgerond.

NB: Om input van de stakeholders te verkrijgen organiseert de WUR een workshop op 12 juni. Hiervoor zullen de studenten de aanwezigen per mail benaderen.

>> In het najaar organiseert Bureau Marineterrein een meet-up over dit onderwerp.

Wonen op het Marineterrein

Door: Liesbeth Jansen, Bureau Marineterrein i.s.m. Studio Zeitgeist

Op dinsdag 19 juni 2018 organiseert Bureau Marineterrein Amsterdam een meet-up over tijdelijke, innovatieve woonvormen. Het doel van de avond is om nieuwe ideeën te bedenken die een oplossing vormen voor de uitdagingen van wonen in de stad anno nu. Het beste idee willen we daadwerkelijk gaan uittesten op het Marineterrein. Wonen is immers net als leren en werken een belangrijk onderwerp voor het Marineterrein.

>> zie <https://www.marineterrein.nl/meet-up-wonen-op-het-marineterrein/>

Wie doet wat rondom ontwikkeling Marineterrein?

Door: Marlene Rienstra, projectmanager planvormingsteam Marineterrein van de gemeente Amsterdam

Bureau Marineterrein Amsterdam

werkt in opdracht van het Rijk (de eigenaar) en de gemeente (de beoogd eigenaar) aan de tijdelijke invulling van de gebouwen en het terrein. Daarnaast is het bureau verantwoordelijk voor het programma en meet-ups zoals Bijpraten met de buurt.

Het planvormingsteam

van de gemeente Amsterdam is verantwoordelijk voor het opstellen van de plannen voor de toekomstige definitieve invulling van het Marineterrein en het proces rondom de besluitvorming daarover: dat is begonnen met het principebesluit in 2017, dat gaat verder in een projectbesluit en een bestemmingsplan of omgevingsplan. Het planvormingsteam organiseert ook de bijbehorende inspraakrondes en zal in de zogenaamde nota van beantwoording laten weten hoe de inspraakreacties in de plannen worden verwerkt of niet (en dan ook waarom niet).

Het Gebiedsteam

van stadsdeel Centrum versterkt de verbinding tussen ontwikkeling van het

Marineterrein en de directe omgeving.

NB: Deze drie teams werken in parallelle trajecten, waartussen uiteraard wel een wisselwerking is. Het ene traject volgt het andere dus niet op, maar wordt gelijktijdig uitgevoerd.

Oostelijke Eilanden

Door: Ellen van Herk, projectmanager Gebiedsteam aanpak Oostelijke Eilanden gemeente Amsterdam (vooral wijken Kattenburg en Wittenburg)

Als onderdeel van de aanpak Oostelijke Eilanden (gestart naar aanleiding van de geweldsincidenten) voert de gemeente een verkenning uit naar de ontwikkelkansen voor de bestaande buurten. In de verkenning wordt gekeken naar verbeteringsmogelijkheden op fysiek, sociaal, veiligheids en economisch gebied. Daarbij wordt ook gebruikgemaakt van ideeën die buurtbewoners hebben aandragen als oplossingen n.a.v. ernstige incidenten. Denk aan aanpassingen in de openbare ruimte, mogelijkheden op het gebied van duurzaamheid en passender aanbod van winkels en voorzieningen. Het doel: een veiliger wijk, verbetering van de kwaliteit van de buitenruimte een betere aansluiting bij de ontwikkelingen op het Marineterrein. Er is een budget beschikbaar om een aantal projecten uit te voeren.

NB: In het Petersburgjournaal is onlangs een oproep geplaatst voor meer ideeën, deze kunnen gemeld worden bij k.lauterslager@amsterdam.nl*

*Kiki Lauterslager wordt als gebiedsmakelaar na de zomer opgevolgd door Denny Konings, tot die tijd neemt Roeland Lagendijk waar.

Vraag en antwoord n.a.v. aanpak Oostelijke Eilanden

Verschil tussen de wijken

V: Waarom wordt niet met alle buurten om het Marineterrein heen op dezelfde wijze gecommuniceerd?

A: De bijzondere aanpak voor de Oostelijke Eilanden geldt alleen voor de opdracht van Ellen van Herk. Ideeën uit andere buurten zijn even welkom, maar het moet gaan over acties die een positieve invloed hebben op de sociale structuur op de Oostelijke Eilanden.

Er wordt vanuit de aanwezige bewoners opgemerkt dat Oostenburg en Kadijken ook aandachtsgebieden zijn.

Verkenning Oostelijke Eilanden

V: Welk beeld komt er naar voren vanuit de verkenning die heeft plaatsgevonden?

A: Er is veel behoefte aan contact, dus ons* advies is om de geïntensiverde fase voort te zetten. Verder zijn we al bezig met concrete zaken, zoals inzet van meer groen, het opknappen van de voetbalkooi bij het Fortuynplein, een hondenuitlaatplek, het verbeteren van inrichting Kattenburgerkruisstraat.

*= gebiedsteam

Planvorming

Door: Marlene Rienstra, projectmanager planvormingsteam Marineterrein van de gemeente Amsterdam

Principenota

De principenota die het college van B en W in juli 2017 heeft vastgesteld en is gepubliceerd geeft een beeld op hoofdlijnen. Het vervolg op de principenota, de nota van uitgangspunten, wordt iets concreter, maar nog zeker niet in detail en ook nog niet op gebouwniveau. De besluitvorming daarvoor gaat stapje voor stapje, en gaat gepaard met allerlei onderzoeken, bijvoorbeeld naar de haalbaarheid. Het planvormingsteam is nu bezig met:

- het formuleren van de uitgangspunten voor het in de principenota geschetste toekomstbeeld van het Marineterrein. Dat zijn uitgangspunten op het gebied van programma (hoeveel wonen, werken, voorzieningen etc.), stedenbouw, duurzaamheid, manier van ontwikkelen en infrastructuur;
- het verwerken van de hoofdpunten uit de consultatieronde na de principenota. Deze hoofdpunten zijn:
  - het Marineterrein is bijzonder en moet dat blijven;
  - behoud de muur (deels) maar doe er wel wat mee;
  - combineer nieuwbouw met bestaande (monumentale) gebouwen;
  - geen extreme hoogbouw;
  - duurzaamheid leidend laten zijn bij ontwikkeling;
  - autovrij is prima, maar het parkeren niet afwentelen op de buurt;
  - dagelijkse voorzieningen voor de buurt;
  - samenhangende visie op de omgeving;
  - betrek de buurt.
- het verwerken van de motie van de raad op de principenota

Motie

De raad reageerde in november 2017 op de principenota met een motie: deze moet meegenomen worden in de uitwerking op de principenota. In de motie zijn drie punten genoemd: er moeten aanzienlijk meer woningen in de toekomstplannen worden opgenomen, de raad wil ook een significante rol voor maatschappelijke voorzieningen en een minder grote nadruk op internationale, innovatieve bedrijvigheid.

Uitwerkingsrichting nota van uitgangspunten

De ontwikkeling van het Marineterrein doet de gemeente samen met het Rijk. Naast de inbreng vanuit de buurt en de wensen van de gemeenteraad, zijn de wensen van het Rijk om van het terrein een gebied te maken met innovatief karakter met grote uitstraling net zo belangrijk. Daarvoor is ook een substantiële omvang van het programma aan bedrijven nodig. Al deze wensen bij elkaar zijn best veel, omdat het terrein nu eenmaal niet groter is dan 12,7 ha. In de principenota was plaats voor ca. 700 woningen. In het voorstel voor de nota van uitgangspunten zijn dat er ca. 1200-1400 (40% van het programma). Voor de verdeling van de woningen wordt het Amsterdamse beleid gevolgd (nu de 40-40-20-regeling). Een andere aanpassing vormt het aandeel kennisinstellingen dat in de toekomst op het terrein gaat komen. Dat wordt ca. 20% van het programma en gaat de kern van het innovatiemilieu vormen. Het aandeel werken is de overige 40%. Vanwege de grote vraag naar meer groen is gekeken of 60% van het terrein onbebouwd laten (in plaats van 50%) haalbaar is. Dat kan, maar heeft echter wel als consequentie dat de delen die wel bebouwd worden hoger en dichter bebouwd worden. Hoeveel procent van de onbebouwde ruimte ook onbestraat blijft, is nu nog niet te zeggen. Dat komt pas in de volgende planfase. Maar de insteek van een autovrij gebied biedt wel de mogelijkheid veel groen te realiseren.

Autovrij

In het advies blijft een autovrij terrein een belangrijk uitgangspunt. Het realiseren van een autovrij terrein gaat niet in één keer, daarvoor zijn heel veel oplossingen nodig. Daarom is Bureau Marineterrein samen met de kennisinstellingen op het terrein al gestart met onderzoeken en experimenten.

Water, sport, duurzaamheid

Water blijft ook van belang, voor de beleving en rust, recreatie maar ook voor vervoer. Ook sport blijft een belangrijk thema, dat gaat in de toekomst niet alleen op het maaiveld plaatsvinden, maar ook op daken. Wat betreft duurzaamheid is wateropvang op de daken en duurzame energie een gegeven, maar de echte duurzaamheid zit verborgen in het aanpassingsvermogen van de ruimtes. De gebouwen krijgen extra hoge verdiepingen, waardoor elke functie ingepast kan worden. Denk aan de panden aan de grachten waar ruimtes in de loop van de geschiedenis continu veranderen van wonen naar werken en andersom.

Grove verdeling terrein

- Werf (de Voorwerf en de strook langs de muur) zal qua stedenbouwkundige opzet en maat aansluiten op de eilanden. Een echte Amsterdamse buurt. Hier komt de wat kleinschaliger bebouwing, niet al te hoog, met werkplekken en publieke functies in de plint en smalle straatjes. In dit deel ligt de nadruk meer op wonen.
- Kade (hiermee wordt de strook langs de Dijkgracht bedoeld): hier komen de wat grotere en hogere gebouwen. De gebouwen vormen geen dichte aaneengesloten wand, maar zijn clusters van gebouwen die los staan van elkaar (gescheiden door groen) en met de voeten in het water van de Dijkgracht. Hier wordt zowel gewoond

als gewerkt.

● Dok (hiermee wordt de rest van het terrein bedoeld dat in de zichtlijnen van de historische binnenstad ligt): dit deel is nog tamelijk vrij in te richten, omdat we nog niet precies weten wat hier komt. Het idee is dat hier wat grotere gebouwen kunnen komen in een groene omgeving (bijv. kennisinstellingen of een museum). De nadruk zal hier liggen op kennis en werken. Wonen ligt hier minder voor de hand.

Besluitvorming en inspraak op nota van uitgangspunten

De nota van uitgangspunten is nog steeds geen concreet plan maar gaat wel een stuk verder dan de principenota. De reacties op de principenota tijdens de participatie die in augustus en september 2017 plaatsvond in vele bijeenkomsten met de omgeving en de stad en de motie van de gemeenteraad, zijn hierin voor zover mogelijk verwerkt. Aan de gemeenteraad zal in september gevraagd worden de nota van uitgangspunten voor te leggen aan de omgeving voor inspraak. De inspraakperiode start dan naar verwachting in oktober en eindigt in december. Alle inspraakreacties worden opgenomen in een nota van beantwoording, waarin wordt aangegeven wat er met de reacties gebeurt in de verdere planuitwerking. Als ze niet verwerkt worden in de plannen, wordt in de nota van beantwoording aangegeven waarom niet. Deze nota van beantwoording vormt, samen met de nota van uitgangspunten, de projectnota die door het college van B en W zal worden vastgesteld. Dit zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2019 gebeuren.

Vraag en antwoord n.a.v. planvorming

Brug

V: In eerdere plannen zagen we geen brug tussen NEMO en het Marineterrein, nu ineens wel?

A: Er komt een onderzoek naar een definitieve verbinding.

Parkeergarage

V: Komt er een ondergrondse parkeergarage?

A: Er zal wel een parkeergebouw komen, maar er zal vooral ingezet worden op vermindering van het autogebruik. Het parkeergebouw wordt zodanig ontworpen dat het te transformeren is voor andere functies als er geen behoefte meer is aan een parkeergebouw.

Nieuwe gebouwen

V: Hebben bewoners ook nog wat te zeggen over waar de nieuwe gebouwen komen?

A: Daar gaat ook de participatie/inspraak over. Participatie heeft geen betrekking op de tijdelijke invulling, maar juist op de definitieve invulling.

Invloed

V: Wat heb ik eigenlijk te vertellen?

A: Tijdens de volgende inspraakronde, die naar verwachting start in oktober, wordt concreet gemaakt waarover je iets kunt vinden. In de nota van beantwoording moet de gemeente zich dan verantwoorden over wat zij met de inspraakreacties heeft gedaan.

Dijksgracht

V: Kunnen die hoge gebouwen die aan de Dijksgracht staan getekend niet naar de andere kant?

A: Er zijn veel wensen qua programma en zal niet mogelijk zijn om alle wensen te honoreren. Er moeten keuzes gemaakt worden. Bebouwing aan de Oosterdok-kant gaat weer ten koste van andere belangrijke kwaliteiten van het terrein.

Bouwwolume Dijksgracht

V: Door de hoge bebouwing krijgen de Dijksgracht en Piet Heinkade geen zicht op het groen. Moet die volle kade er komen om bouwwolume te realiseren?

A: Het is een keuze om de bebouwing aan die zijde te realiseren, mede gebaseerd op het behoud of versterken van andere belangrijke kwaliteiten van het terrein.

Uiteindelijk is het aan het gemeentebestuur om hierover een beslissing te nemen.

Aantrekkelijke Dijksgracht

V: Het wordt voor de Dijksgrachtbewoners al een heel ander verhaal als je die hoge bebouwing aantrekkelijker maakt met innovatieve toepassingen, bijvoorbeeld met groene muren of andere duurzame toepassingen en oplossingen voor geluidsoverlast van het spoor.

A: Op dat niveau zijn de plannen nog niet uitgewerkt, maar het is een goede aanvulling. De intentie is wel dat de bebouwing aantrekkelijk en speciaal wordt. In een volgende planfase zal gekeken worden op welke wijze daar invulling aan gegeven kan worden.

Infrastructuur

V: Welke impact heeft de toekomstige infrastructuur op de omgeving?

A: Er is een grootschaliger onderzoek gaande naar verbindingen (niet alleen i.h.k.v. Marineterrein) bijvoorbeeld het effect van de Javabrug, en het effect van het autovrij maken van het Marineterrein.

Over Booking.com (NB: dit ligt buiten het Marineterrein)

V: Komt er nu toch een parkeergarage bij Booking.com onder water en is die ook voor de buurt?

A: Er worden plaatsen aangekocht door de gemeente voor de buurt. Er komen twee parkeerlagen, met vijfhonderd plaatsen voor Booking.com, de rest van de garage is voor fietsen en voor parkeerplaatsen voor de woningen die er komen.

Groenstrook muur

V: Er zijn mooie plannen voor een groenstrook langs de muur, maar hoort dat ook bij plannen voor het Marineterrein?

A: Formeel hoort dit niet bij de (tijdelijke) ontwikkeling van het Marineterrein. Vanuit het stadsdeel staat dit wel in de planning, het is meegenomen in het plan van aanpak voor de Oostelijke Eilanden. Bureau Marineterrein gaat een meet-up organiseren over de muur, daar kan het plan ook bij betrokken worden.

Kunst en cultuur

V: We zien in de plannen niets over kunst en cultuur.

A: Daar zijn nog geen concrete plannen voor. De 1%-regeling bestaat niet meer. Er is een nieuw stadsbreed plan gemaakt voor kunst in de openbare ruimte, dat komt in een latere fase. In de principenota zijn wel cultuurgebouwen opgenomen, en het cultureel erfgoed op het Marineterrein wordt meegenomen in de ontwikkeling.

Masterplan IJ-oever

V: Wordt nog gewerkt vanuit het masterplan voor de IJ-oever? Daarin staat dat er altijd zicht op het water moet zijn vanuit de straten.

A: Er wordt nog gewerkt vanuit dat masterplan, maar dat geldt voor de IJ-oever en niet voor het Marineterrein.

Luchtkwaliteit

V: Hoe zit het met verticaal groen en luchtkwaliteit?

A: Daar wordt nu onderzoek naar gedaan.

Uniciteit

V: Hoe gaan we zorgen dat de uniciteit onderdeel wordt van de planvorming? Hoe zorg je ervoor dat er echt uitgebreid geëxperimenteerd kan blijven worden?

A: Door het speciale te benoemen en concreet te maken, en door te zoeken naar gebruikers die daarbij passen. Wat gebouwd wordt, wordt definitief, maar moet kunnen veranderen; adaptief kunnen zijn. En we zoeken, ook vanuit Bureau Marineterrein, nu al naar activiteiten, projecten en organisaties die ondersteunend zijn aan het beoogde karakter. Gebruikers die er nu al zitten en een hele zinnige toevoeging bieden, moeten ook in de definitieve situatie kunnen blijven. Daarom wordt niet alles gesloopt en nieuw gebouwd, maar wordt het terrein gefaseerd organisch ontwikkeld.

Buurtplatform Kattenburg

V: Buurtplatform Kattenburg heeft met Patrick Spaans van de gemeente Amsterdam gesproken over participatie. We hebben een conferentie gehad en een plan bij Bureau Marineterrein ingeleverd, daarna niks meer gehoord.

A: Door de motie zijn de vervolgstappen uitgesteld. Er is hierover wel gecommuniceerd, maar het heeft lang geduurd voordat de volgende stap gezet kon worden. Dit heeft ook te maken met de gemeenteraadsverkiezingen; wethouder Kock gaat nu over het terrein. Maar in juli zal de concept-nota van uitgangspunten naar het college van B en W gaan en in september naar de raad om de nota van uitgangspunten vrij te geven voor inspraak. Dan kan iedereen formeel reageren op het plan.

V: Krijgt het Buurtplatform nog een antwoord op het plan dat het heeft ingeleverd?

A: Ja, het Buurtplatform krijgt een antwoord.

Activiteiten door Bureau Marineterrein Amsterdam

Door: Liesbeth Jansen, directeur Bureau Marineterrein

Ondertussen gaat Bureau Marineterrein door met bedenken, testen en toepassen in allerlei projecten en experimenten en het uitwerken van belangrijke thema's, zoals:

Smart Roof 2.0

Een blauw-groen onderzoeksdak bovenop gebouw 002. De resultaten zijn zo goed dat in de nota van uitgangspunten is opgenomen dat alle daken blauw-groen moeten worden. De daken kunnen zo een rol spelen in waterberging, vergroening, verkoeling, maar ook om er te sporten.

Zwemmen en waterkwaliteit

Ook maken we vorderingen in de richting van het realiseren van een zwemlocatie op het Marineterrein: we zijn de waterkwaliteit heel serieus en met innovatieve methoden aan het meten, want de kwaliteit is nu nog niet altijd in orde. Er komt ook een afsluiting van de haven in de vorm van een boardwalk om het sportief gebruik te stimuleren.

Leren

Om een toekomstbestendige plek te creëren is leren cruciaal, daarom zijn er veel organisaties op het Marineterrein die zich daar mee bezig houden. Zo is Codam (naar het Franse Ecole42) een belangrijke nieuwe organisatie op het Marineterrein. Codam biedt mooie kansen voor jonge mensen in stadsdeel Centrum. En AMS Institute (Advanced Metropolitan Solutions) gaat verhuizen naar het Marineterrein. Dit instituut (samenwerking Wageningen Universiteit, TU Delft en MIT Boston) richt zich op het oplossen van stedelijke problemen en gaat het Marineterrein gebruiken voor allerlei experimenten en testopstellingen, samen met tientallen studenten. Ook Growth Tribe, dat zich richt op organisaties en ondernemers die de skills van de toekomst willen leren, levert een belangrijke bijdrage.

Kunst en cultuur

XRBASE werkt samen met de Filmacademie en andere kunstopleidingen om kunst te verbinden met innovatie. In het verlengde daarvan willen we het erfgoed en de geschiedenis van het Marineterrein verbinden met toekomstige ontwikkelingen en willen we plekken creëren waar permanent plek is voor kunst en cultuur. XRBASE is daarmee al aan het experimenteren in de voormalige schietbaan.

Summer Camp Oosterdok

Ook organiseren we voor de eerste keer Summer Camp Oosterdok met sport,

techniek en cultuur voor jongeren van 12 tot 15 jaar. Dat doen we samen met organisaties in het Oosterdok. Deze leeftijdscategorie is heel bewust gekozen, het zijn cruciale jaren. Kinderen uit de omgeving hebben voorrang. Dus zegt het voort en doe mee!

Kijk voor meer informatie op

<https://www.marineterrein.nl/summer-camp-oosterdok/>

Vraag en antwoord n.a.v. activiteiten Bureau Marineterrein

Tijdelijk > definitief

V: Goede ideeën, maar blijven die in de definitieve bestemming overeind?

A: We hopen wel dat geslaagde experimenten zoals het blauw-groene dak in de uitgangspunten terechtkomen. Veranderingen gaan steeds sneller, dus wat je moet doen is aanpasbaar en flexibel blijven. Dat is bij gebiedsontwikkeling best lastig, maar daar is alles wat we doen op gericht. En de factoren leren en experimenteren zijn daarvoor cruciaal.

Volgende Bijpraten met de buurt op 18 september

Op dinsdag 18 september 2018 organiseert Bureau Marineterrein Amsterdam voor de derde keer dit jaar een informele informatiebijeenkomst, speciaal voor mensen die in de buurt van het Marineterrein wonen. Bijpraten met de buurt vindt plaats in de Commandantswoning, van 18.00 tot 20.30 uur. Doel is om de 'buren' van het Marineterrein als eerste bij te praten over de stand van zaken en ontwikkelingen. Aanmelden kan via aanmelden@marineterrein.nl o.v.v. Bijpraten op 18 september.